

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног родитеља и име	Рађеновић, Александар, Тамара
Датум и место рођења	11.06.1981. године, Ниш

Основне студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	Финансијски менаџмент
Звање	Дипломирани економиста
Година уписа	2000.
Година завршетка	2005.
Просечна оцена	9,50

Магистарске студије, магистарске студије

Универзитет	The University of Nottingham
Факултет	Business School
Студијски програм	Finance and Investment
Звање	Master of Arts in Finance and Investment
Година уписа	2006.
Година завршетка	2007.
Просечна оцена	With Merit
Научна област	Економија
Наслов завршног рада	"The Market Efficiency of the of the Stock Market in Serbia"

Докторске студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	Економија
Година уписа	2015.
Остварен број ЕСПБ бодова	120
Просечна оцена	10,00

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске дисертације	Интелектуални капитал као детерминанта унапређења конкурентности предузећа у Републици Србији
Име и презиме ментора, звање	др Бојан Крстић, редовни професор
Број и датум добијања сагласности за тему докторске дисертације	НСВ број 8/18-01-003/17-028, 25.05.2017. године

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна	Укупно 337 = 313 (увод, текст, закључак, литература) + 20 (прилози) + 4 (биографија и изјаве)
Број поглавља	4 (четири)
Број слика (шема, графикона)	45 (четрдесет пет)
Број табела	Укупно 86 = 66 (у тексту) + 20 (у прилозима)
Број прилога	2 (два)

ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА
који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	<p>Biljana Rakić, Tamara Rađenović, Žarko Popović, “Comparative Analysis of Macroeconomic Competitiveness of the EU and the Western Balkan Countries”, in: Danijela Rabar, Ksenija Černe & Robert Zenzerović (eds.), <i>European Union Future Perspectives: Innovation, Entrepreneurship and Economic Policy</i>, Juraj Dobrila University of Pula, Pula, 2016, pp. 137-149</p> <p>У циљу утврђивања кључних детерминанти макроекономске конкурентности у земљама Западног Балкана, анализирани су подаци Светског економског форума о Глобалном индексу конкурентности у периоду 2007-2014. године. Применом компаративне анализе са земљама ЕУ утврђени су фактори који значајно унапређују, као и они који ограничавају макроекономску конкурентност ових земаља. Резултати су показали да су здравство и основно образовање и ефикасност тржишта рада кључне детерминанте конкурентности, док величина тржишта, инфраструктура и иновациони капацитет представљају ограничавајуће факторе. Заостајање у односу на земље ЕУ је нарочито евидентно у формирању економије знања са подстицајним пословним и иновационим окружењем које омогућава трансформацију фундаменталних истраживања у производе атрактивне потрошачима.</p>	M14
2	<p>Tamara Rađenović, Biljana Rakić, “Interdependence between Level of Financial System Development and Economic Growth in Serbia”, <i>Journal of Balkan and Near Eastern Studies</i>, 2017, Vol. 19, No. 6, pp. 645-665, DOI: 10.1080/19448953.2017.1328896</p> <p>У раду се истражује међузависност између развијености финансијског система, посебно тржишта капитала, и привредног раста у Србији коришћењем годишњих података Светске банке о развојним индикаторима. Анализирани су индикатори који се односе на величину и ликвидност тржишта, али и макроекономски индикатори као што су јавна потрошња, каматне стопе и стопе инфлације. Тестирана је стационарност података применом <i>ADF</i> теста и оцењено неколико регресионих модела да би се утврдило које варијабле имају кључну улогу у стимулисању привредног раста. Резултати су показали да српска привреда има ниску апсорпциону способност, односно финансијски капитал се не може продуктивно користити за стимулисање привредног раста и развоја.</p>	M21
3	<p>Tamara Rađenović, Bojan Krstić, “Intellectual Capital as the Source of Competitive Advantage: The Resource-Based View”, <i>FACTA UNIVERSITATIS Series: Economics and Organization</i>, 2017, Vol. 14, No 2, pp. 127 – 137, DOI: 10.22190/FUEO1702127R</p> <p>У последњих неколико деценија нематеријална имовина, као што су знање, патенти и иновације, идентификована је као кључни извор стварања вредности и конкурентске предности у савременим предузећима. У поређењу са другим ресурсима предузећа интелектуални ресурси, као вредни неопипљиви ресурси, у већој мери доприносе расту предузећа и супериорној вредности за стејкхолдере. У том смислу, у раду се испитује улога интелектуалног капитала у креирању и одржавању конкурентске предности предузећа посматрано из перспективе ресурсне теорије. Ресурсна теорија предузеће посматра као јединствени сет хетерогених ресурса и способности, који му омогућавају да кроз унапређење перформанси ресурса унапреди своје пословне перформансе и оствари успех на тржишту.</p>	M51
4	<p>Tamara Rađenović, Bojan Krstić, “The Microeconomic Perspectives of Intellectual Capital Measurement”, <i>FACTA UNIVERSITATIS Series: Economics and Organization</i>, 2017, Vol. 14, No. 3 (in press)</p> <p>За предузеће је значајно да развије систем мерења интелектуалног капитала који ће омогућити корисне управљачке информације менаџерима. Адекватна употреба система мерења интелектуалног капитала омогућава адекватно управљање интелектуалним капиталом. Постоје бројне методологије мерења интелектуалног капитала које се фокусирају на ниво организације: директне методе, методе тржишне капитализације, методе приноса на активу, <i>Scorecard</i> методе, комбиноване методе. Критичка анализа бројних запажених метода вредновања интелектуалног капитала, као и индикатора који се користе како би се обухватиле перформансе интелектуалног капитала, доприносе унапређењу процеса управљања невидљивим, вредним нематеријалним ресурсима, у циљу стварања вредности за различите стејкхолдере и унапређења конкурентности предузећа.</p>	M51
5	<p>Tamara Rađenović, Bojan Krstić, “Measuring Intellectual Capital of National Economies”, <i>Ekonomika</i>, 2017, Vol. 63, No 2, pp. 31-43, DOI:10.5937/ekonomika1702031R</p> <p>Почев од 1980-их година, у циљу ефикасног управљања и извештавања о интелектуалном капиталу, пажња истраживача је усмерена на проналажење најбољег решења за мерење</p>	M52

	интелектуалног капитала. При том се њихов фокус са организационог нивоа врло брзо померио на градове, регионе и националне привреде. Национални интелектуални капитал је постао најзначајнији покретач националног богатства. Отуда се у раду приказује концепт националног интелектуалног капитала, као и различите расположиве методологије за мерење нематеријалних ресурса на нивоу националних привреда. Критичка оцена презентованих методологија даје увид креаторима политика, како да идентификују и вреднују национални интелектуални капитал у циљу повећања националног богатства и побољшања добробити грађана.	
6	<p>Тамара Рађеновић, „Оцена <i>VAIC</i> и <i>EIC</i> метода за вредновање интелектуалног капитала“ у: Јадранка Ђуровић-Тодоровић и Марија Радосављевић (Ур.), Конкурентност и одрживи развој привреде Републике Србије, Универзитет у Нишу, Економски факултет, Ниш, 2017., ISBN 978-86-6139-144-6, COBISS.SR-ID 248033804, стр. 109-125</p> <p>У савременим условима, вредновање интелектуалних ресурса није нимало једноставан задатак, с обзиром на велики број расположивих метода вредновања, али је неопходно како би се њима ефикасно управљало. У оквиру расположивих метода вредновања има оних које покушавају да финансијски изразе вредност интелектуалног капитала, као и оних које покушавају да га изразе коришћењем немонетарних мерила. У оквиру метода процене интелектуалног капитала запажену примену у пракси има <i>VAIC</i> метода. Отуда се у раду критички анализира <i>VAIC</i> метода вредновања интелектуалног капитала, али и нова <i>EIC</i> метода за мерење перформанси интелектуалног капитала и указује на њихове предности и недостатке.</p>	M45
7	<p>Бојан Крстић, Тамара Рађеновић, „Вредновање интелектуалног капитала: мотиви и приступи“, 20. Међународна <i>DQM</i> конференција Управљање квалитетом и поузданошћу <i>ICDQM-2017</i>, 2017. година, Истраживачки центар <i>DQM</i>, Пријевој, едитор Љубиша Папић, ISBN 978-86-86355-33-1; COBISS.SR-ID 240580876, стр. 293-302.</p> <p>Вредновање интелектуалног капитала је значајно како за интерне тако и за екстерне кориснике: менаџерима олакшава процес доношења управљачких одлука и формулисања стратегије предузећа, док екстерним стејкхолдерима омогућава доношење адекватних инвестиционих одлука везаних за предузеће. Отуда се у раду полазећи од мотива вредновања интелектуалног капитала, указује на значај избора адекватног приступа вредновању интелектуалног капитала који може да на најбољи начин задовољи потребе различитих корисника. С обзиром да ни агрегатна, а ни парцијална и монетарна и немонетарна мерила нису без недостатака, битан је избор оног мерила које у датом предузећу задовољава постављене циљеве.</p>	M33

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета.

ДА НЕ

Кандидаткиња Тамара Рађеновић испуњава све услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета у Нишу и Статутом Економског факултета у Нишу.

У складу са Стандардима и процедурама за обезбеђење квалитета у поступку уписа, организовања и завршетка докторских академских студија и израде и одбране завршног рада – докторске дисертације Економског факултета у Нишу, кандидаткиња је извршила све предиспитне и испитне обавезе на докторским академским студијама, презентовала резултате истраживања у вези са пријавом теме докторске дисертације на два докторантска колоквијума и пријавила тему докторске дисертације (Одлука НСВ број 8/18-01-003/17-028, 25.05.2017. год.).

Кандидаткиња испуњава и услове дефинисане Правилником о поступку припреме и условима за одбрану докторске дисертације Универзитета у Нишу. Као првопотписани аутор кандидаткиња има више од једног научног рада објављеног у домаћем часопису са листе Министарства надлежног за науку, као и у часопису који издаје Универзитет у Нишу.

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (до 500 речи)

Садржај докторске дисертације, поред увода, закључка и литературе, чине четири логички повезана дела.

Прво поглавље дисертације, под називом *Концептуални оквир интелектуалног капитала и конкурентности*, теоријско-концептуалне је природе и пружа основу за реализацију емпиријског истраживања. У њему се детерминише интелектуални капитал (ИК) од микроекономске ка макроекономској перспективи. Након идентификовања улоге и значаја интелектуалних ресурса у ери економије знања, постављен је концептуални оквир ИК на нивоу фирме, детерминисане његове основне компоненте, сагледан процес управљања ИК и његова улога у теорији фирме. Затим је полазећи од микроекономских концепата извршено детерминисање националног ИК и његових основних компоненти: хуманог, тржишног, процесног и репродукционог капитала. Сагледан је и процес управљања ИК на нивоу националне привреде, као и његова улога у економским моделима привредног раста.

Други део поглавља је посвећен теоријској анализи концепта конкурентности. Сагледане су димензије конкурентности фирме и националних економија, као и карактеристике статичког и динамичког концепта националне конкурентности. Посебна пажња је посвећена анализи концепта конкурентности у теорији развоја

економске мисли почев од Адама Смита до Мајкла Портера.

Последњи део првог поглавља посвећен је утврђивању повезаности између ИК и конкурентности. Указано је на допринос перформанси појединих компоненти ИК у стварању конкурентске предности фирме, као и на допринос перформанси националног ИК у унапређењу макроекономске конкурентности.

Друго поглавље дисертације, под називом *Мерење перформанси интелектуалног капитала*, методолошког је карактера и пружа увид у различите методолошке приступе у мерењу ИК на микро и макро нивоу. У другом поглављу је најпре указано на проблеме у мерењу перформанси ИК. Затим су представљени алтернативни приступи мерења перформанси ИК на макроекономском и макроекономском нивоу. Критичка анализа различитих методолошких приступа у мерењу перформанси ИК имала је за циљ да утврди кључне индикаторе ИК који су коришћени приликом дизајнирања композитног Индекса интелектуалног капитала.

Треће поглавље докторске дисертације, под називом *Дизајнирање композитног Индекса интелектуалног капитала у циљу мерења и анализе перформанси интелектуалног капитала*, је методолошко-емпиријске природе. У овом делу су најпре представљени методолошки аспекти мерења ИК предузећа у РС. Ради остваривања дефинисаног циља истраживања, постављене су и тестиране истраживачке хипотезе применом *EIC* модела мерења ИК на нивоу предузећа. Подаци, на основу којих су утврђени инпути за *EIC* модел, прикупљени су коришћењем јавно доступних база Београдске берзе и Агенције за привредне регистре РС. Посебан осврт је учињен у погледу избора зависних и независних променљивих које се користе за тестирање дефинисаних хипотеза. Такође, у овом делу дат је приказ и истраживачких метода и модела који се користе за верификацију постављених хипотеза. Након тога су представљени и општи аспекти формирања композитног индекса кроз анализу и указивање на специфичности појединих фаза у конструисању индекса. А затим је приступљено формирању композитног Индекса интелектуалног капитала за земље ЕУ и РС за мерење перформанси на макроекономском нивоу.

Четврто поглавље докторске дисертације, под називом *Анализа резултата емпиријског истраживања о интелектуалном капиталу као детерминанти унапређења конкурентности*, последњи је део дисертације. У овом поглављу, извршена је анализа утицаја детерминанти ИК на унапређење конкурентности предузећа у РС, као и макроекономске конкурентности у земљама ЕУ и РС. Такође, спроведена је и бенчмаркинг анализа детерминанти ИК са просеком ЕУ, најбоље рангираном земљом ЕУ, као и са првих 5 земаља ЕУ са најбољим перформансама ИК. Реализоване анализе послужиле су као основа за дефинисање предлога мера за микро и макро менаџмент у функцији развоја ИК РС у наредном периоду, а ради унапређења макроекономске и макроекономске конкурентности. На крају су дати закључци теоријског и емпиријског сагледавања ИК као детерминанте конкурентности предузећа и националних привреда.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (до 200 речи)

У пријави докторске дисертације дефинисан је основни циљ истраживања – идентификовање кључних детерминанти интелектуалног капитала, утврђивање улоге интелектуалног капитала у унапређењу конкурентности предузећа и квантификовање утицаја интелектуалног капитала на макроекономску конкурентност у земљама ЕУ и РС.

Из наведеног основног циља произашли су и изведени циљеви овог теоријско-емпиријског истраживања и то: (1) критичка анализа концептуалних оквира интелектуалног капитала у макроекономској и макроекономској теорији и пракси; (2) критичка анализа концепта конкурентности на микро и макро нивоу, а затим и критички осврт на могућа унапређења методологија мерења перформанси конкурентности предузећа и националне привреде; (3) критичка евалуација методологија мерења интелектуалног капитала на макроекономском нивоу; (4) критичка евалуација методологија мерења елемената комплекса интелектуалног капитала на нивоу националне привреде; (5) неопходност конципирања и утврђивања композитног Индекса интелектуалног капитала ради његовог мерења на макроекономском нивоу у циљу анализе улоге интелектуалног капитала и квантификовања његовог утицаја на националну конкурентност; (6) конципирање импликација за менаџмент предузећа, креаторе и носиоце макроекономске политике ради увећања интелектуалног капитала у сврху што већег доприноса интелектуалног капитала унапређењу конкурентности предузећа и привреде Републике Србије; (7) конципирање елемената развојних политика и националне стратегије конкурентности РС, са циљем да унапреди своју позицију на међународном тржишту, оснажи макроекономске перформансе и смањи јаз у нивоу националне конкурентности у односу за земље ЕУ.

Овако дефинисани основни и изведени циљеви су у дисертацији у потпуности остварени.

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (до 200 речи)

Значај и научни допринос спроведеног истраживања је вишеструк.

Најпре, са теоријског аспекта, допринос ове дисертације се огледа у целовитом сагледавању феномена интелектуалног капитала и конкурентности обједињавањем микро и макро перспективе посматрања, као и у систематизацији сазнања и резултата претходних истраживања о интелектуалном капиталу и конкурентности на нивоу предузећа и националних економија.

Затим, са методолошког аспекта, допринос се огледа у конципирању композитног Индекса интелектуалног капитала који представља оригиналан истраживачки инструмент за мерење перформанси националних економија у погледу развоја интелектуалних ресурса.

На крају, емпиријски допринос спроведеног истраживања, на нивоу предузећа у РС и привреда земаља ЕУ и РС, огледа се у утврђивању улоге интелектуалног капитала и појединих његових детерминанти у унапређењу конкурентности предузећа и националних економија. На основу спроведених емпиријских анализа конципиране су препоруке за микро и макро менаџмент у ком правцу треба да развијају своје интелектуалне ресурсе и да користе њихове потенцијале.

Имајући то у виду, ова дисертација пружа одличну полазну основу за даља истраживања у области интелектуалног капитала и конкурентности предузећа и националних економија, а нарочито у ери економије знања у којој је ефикасно управљање интелектуалним капиталом како на нивоу предузећа, тако и на нивоу националних економија нужан услов стварања вредности и конкурентске предности.

Оцена самосталности научног рада кандидата (до 100 речи)

На основу конструктивних и корисних сугестија ментора и чланова Комисије током припреме и израде докторске дисертације, кандидаткиња је показала значајну самосталност у научном раду. Анализом релевантне литературе, кандидаткиња је поставила предмет и циљеве истраживања, као и хипотезе које је емпиријски верификовала у истраживању. Самосталност кандидаткиње је посебно евидентна у постављеном и реализованом емпиријском истраживању на нивоу предузећа у РС и привредама земаља ЕУ и РС. Развијен концептуално-методолошки оквир за мерење перформанси интелектуалног капитала на нивоу националне економије, пружа аналитичку основу макро менаџерима да идентификују, прате и развијају своје интелектуалне ресурсе и користе њихове потенцијале.

ЗАКЉУЧАК (до 100 речи)

Комисија констатује да су резултати истраживања, научни допринос и самосталност научног рада кандидаткиње задовољавајући, у складу са захтевом научне оригиналности, академском етиком и потпуно сагласни са одредбама Закона, Статута Универзитета и Статута Економског факултета у Нишу. Сходно томе, Комисија позитивно оцењује докторску дисертацију кандидаткиње Тамаре Рађеновић под називом „Интелектуални капитал као детерминанта унапређења конкурентности предузећа у Републици Србији“ и предлаже Наставно-научном већу Економског факултета у Нишу да прихвати Извештај о оцени докторске дисертације и одобри њену јавну одбрану.

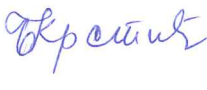

КОМИСИЈА

Број одлуке НСВ о именовању Комисије

8/18-01-006/17-018

Датум именовања Комисије

06.10.2017. године

Р. бр.	Име и презиме, звање		Потпис
1.	Др Бојан Крстић, редовни професор Економске науке (Научна област)	Универзитет у Нишу, Економски факултет Ниш (Установа у којој је запослен)	председник
1.	Председник Комисије је и ментор (Научна област)	ментор (Установа у којој је запослен)	
2.	Др Владимир Мићић, ванредни професор Економске науке (Научна област)	Универзитет у Крагујевцу, Економски факултет Крагујевац (Установа у којој је запослен)	члан
3.	Др Мирко Савић, редовни професор Економске науке (Научна област)	Универзитет у Новом Саду, Економски факултет Суботица (Установа у којој је запослен)	члан
4.	Др Драган Лончар, ванредни професор Економске науке (Научна област)	Универзитет у Београду, Економски факултет Београд (Установа у којој је запослен)	члан

Датум и место:

октобар 2017. године, Ниш